

V senci stoletnega ribniškega hrasta in »z'govarjanje«

Ribnica, 20. junija.

Kdor je bral knjigo »Zadnja na grmadi«, se bo spomnil prizora, ko so grajski birci 11. velikega travna 1701. leta suvali in pehali po ribniškem trgu Marijano Sušarkovo (Česar-kovo) — »čarovnico«. »Gnadjivje gospodje sodniki so jo, kakor že nečesto drugih pred njo, obsodili na smrt na grmadi. Prelomila je bila vse božje in cerkvene ter človeške postave: s hudičem se je spečala, točo je delala, na metli je jahala na »Kleke«, temu so poginili prašiči, onemu je krava povrgla mrtvo tele, zopet drugemu je urekla otroku, da je revše ostalo skiljasto in gluho nemo itd.

V zvezi s temi žalostnimi dogodki pogosto omenjajo stoletni hrast iz tistih časov. Pred kratkim me je vprašal znanec, če omenjeni hrast res stoji še danes, ali je z njim tako, kakor z nekaterimi drugimi ribniškimi posebnostmi. Da, še danes stoji ta hrast, pod katerim so se oholi in vsega štiri ribniški grajski naslajali ob peklenskih mukah, v katerih so se zvijale in umirale uboge žrtve. — Stoji na jugozapadni strani, za trogom, na »Ugaru«. — Omenja ga celo Valvazor v opisu Ribnice iz XIII. stoletja, zato gotovo ne bo odveč, če osvežimo spomin nanj. Obseg mu je tolik, da ga trije odrasli ljudje komaj objamejo. Košati se sredi njiv, ko nema priča davnih dni — polnih groze. Kadarkoli sem šel mimo njega, mi je nehotno vstala pred oči goreča grmada in nad njo ob kol privezano ubogo človeško bitje, ki so mu na tak zverinski način izžigali dušo iz živega telesa. — Tako so umirale nedolžne žrtve v senci tega mogočnega hrasta, da je bilo zadoščeno vraževernim in praznovernim grajskim. Ta krvavi ples je bil pri kraju dobro leto dni za tem, ko je ribniško graščino priženil grof Kobencelj.

Dva in pol stoletja sta minila, ko je zadnji zagorela grmada pod »Ta debelim hrastom« (tako so ga namreč krestili ljudje). Kako zelo se je ukoreninila med ljudstvom vera v čarovnice, je bilo tu in tam opaziti še pred nekoliko desetletji. Poznal sem pobožnega moža Primoža. Ta je znal »z'govarjati« najrazličnejše ali boljše rečeno, vse bolezn. Umrli je kot osmdesetletni starček kmalu po vojni, trdno prepričan, da so čarovnice na svetu.

Povedal vam bom, kaj sem z njim doživel v svojem desetletnem življenju. Bolelo so me oči. Punčico levega očesa mi je že preraščala mrena. Po zdravnikovi odredbi je bilo treba počakati na operacijo. Moja stara mati, starka Primoževih let, je nagovarjala mater, naj ga vendar pokliče, kar pa je ona odločno odklonila. Stara mati je odšla sama k Primožu, mu opisala bolezen in potožila, da ji bo vnuč vsak čas oslepel. Primož je ves vnet obljubil vso svojo pomoč.

Bilo je koncem junija meseca. Noč je bila jasna in mesečna. (Le kadar je bil mlad mesec,

je imelo »z'govarjanje« učinek.) Spal sem v pritlični sobi. Postelja je stala blizu okna tako, da je luna sijala prav name. Ura je odbila polnoči. Kako se je prav tedaj primerilo, da sem se zbudil, si še danes ne morem razložiti. Prav tiho se odpro vrata in v sobo stopi stric Primož. Po prstih se priplazi kot duh do postelje ter poklekne ob vzglavju. Prišel se je križati, sklepati roke, nato je molil. Besed nisem razumel. Delal sem se, kakor bi mirno spal. Stric Primož je potegnil nekaj iz žepa; kaj je bilo, sem ugotovil šele pozneje. Prav narahlo mi je z neke vrste mahom oirli oči. To je ponovil trikrat in vsakokrat vrgel mah »unice« čez ramo. Potem je vzel v roke vrstico in delal zanke nad mojim obrazom, vmes pa še vedno izgovarjal nerazumljive besede. S tem je končal svoje »z'govarjanje«. Tiho je odšel in zaprl vrata za seboj. Ta nenavadni obisk mi je vzel spanje. Iznenadil me ni, ker sem bil naganil, kaj stara mati pripravila. V »z'govarjanje« nisem verjel, čeprav sem bil še otrok, zato je pa stara mati toliko težje pričakovala jutra. Zjutraj me je pogladila z roko po lasih in prijazno vprašala: »No, kaj bušše vid'š d'n's?« Odgovoril sem ji, da se manj kot pred »z'govarjanjem«. Pričakovala je, da bo mrena zlezla z očesa kar čez noč.

Naslednji dan me je mati odpeljala v bolnišnico in po treh tednih je mrena res zgnila z očesa.

Prav ta stric Primož je »z'govarjal« tudi vse druge bolezni na živilih in ljudeh, prepričan za vse na svetu, da ima njegovo čudsko početje nadčloveško in zdravilno moč. Vsakdo mora ozdraviti, če le nima hudič svojih prstov vmes! Zgodilo se je, da je sosedovo Lenčko pičil gad v nogo. Namesto k zdravniku, so jo poslali k Primožu na »z'govarjanje«. Ta se je na vse načine trudil, molil, križal okrog nje, a deklet je zaradi zastrupljenja v njegovi navzočnosti izdihnilo. »Taka je bila božja volja,« so menile ženske, ko so jo prišle kropit.

Ni verjel samo stric Primož v skrivnostno

moč »z'govarjanja;« še danes se najdejo stare ženske, ki »odpravljajo« bradavice na podoben način. Ob mlaju gredo na križpotje tako, da jih nihče ne vidi. Obrnjene z obrazom v luno, govore: »Luna gor, bradavice dol.« To ponove trikrat. Vsakokrat se sklenejo in poberejo s tal, kar dosežejo s prsti ter vržejo »unice« čez ramo. Kolikim je luna odvezla bradavice, ne bo mogoče zvedeti nikoli, ker nobena žena ne bo nikdar priznala, da je poskusila na ta način odpravljati tiste nesrečne kožne tvorbe, »bradavice« imenovane.

Polagoma so drug za drugim ugasnili tudi »z'govorniki« in prav tako je ugasnila med ljudstvom vera v njihovo moč...

Reden pouk v lahki atletiki na igrišču Ilirije

Ljubljana, 20. junija.

Športno udejstvovanje se obnavlja na vseh področjih. Ni bil odprt samo plavalni bazen in teniška igrišča, tudi na stadione in športna igrišča se je spet vrnila naša mladina k zdravim športnim panogam lahke atletike in nogometa, medtem ko so tudi kajakaši začeli s svojim udejstvovanjem.

Zlasti lahka atletika naj se čim bolj razvije. Odseki Planine, Ilirije in Hermes so začeli s svojim delom. Zbrali so se spet stari prvaki in mladi naraščalniki, med katerimi je mnogo tudi učencev iz javnih šol.

Da se uvede discipliniranost v to udejstvovanje in da dobe natančna tehnična navodila vsi atleti, je bilo sklenjeno, da se začne pouk pod vodstvom najposobnejšega učitelja strokovnjaka.

Tega pouka se bodo lahko udeleževali tudi tisti, ki bi sami radi postali vaditelji.

Ti se bodo morali vpisati v krajevno lahko-atletsko zvezo.

Pouk je za vse atlete, moške in ženske, vpisane v ljubljanski športni društvi, ki so redni člani Lahkoatletске zveze, svobodni.

Pouk bo na športnem igrišču Ilirije v torkih, četrtkih in v sobotah od 15.30 do 20 in se bo začel, kakor rečeno že prihodnji tork.

Ob nedeljah dopolnke bo specialen pouk, čigar vrstni red bo določil zvezni učitelj.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino

Poveljnik XI. Armadnega zbora objavlja:

Dne 12. t. m. so našli truplo neke slovenske žene, ki so jo uporniki poprej odvedli, ker se je upirala njihovim zločinskim namenom.

Izvajajoč naredbo z dne 24. aprila t. l. in ker je bil potekel čas, določen za izsleditev zločincev, je bila odredjena ustrelitev ene osebe, ki je zanesljivo kriva terorističnega in komunističnega delovanja.

Usmrtitev je bila izvršena 17. t. m. ob 9.10. Ljubljana, dne 19. junija 1942-XX.

Ljubljana

Koledar

Danes, sobota, 20. junija: Silverij.
Nedelja, 21. junija: 4 pb.; Alojzij, spozn.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa c. 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Selenburgova ul. 7.

Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo opravljal od sobote ob 20 do ponedeljka ob 8 zjutraj mestni višji zdravnik dr. Ciber Franc, Stefanova ulica 7, telefon 36-41.

*

Sklepne produkcije Glasbene akademije. Prva sklepna produkcija se bo vršila v nedeljo, 21. t. m. ob 10.30, druga v ponedeljek, 22. t. m. ob 18.15 v veliki filharmonični dvorani. Na programu so skladbe za petje, klavir, violino, violončelo in rog. Programi, ki veljajo kot vstopnice, se dobe v Matični knjižarni (cena 3 lire, za di-jake 1 lito).

Vse delojemalce kovinske stroke (mehanike, kleparje, instalaterje, strojne ključavničarje, monterje, strugarje, kotlarje itd.) vabimo na sestank, ki se bo vršil v nedeljo, dne 21. junija 1942 ob 10 dopoldne v Pokrajinski delavski zvezi, Miklošičeva cesta 22, pritličje. Na sestanku bo referent oddelka poročal o medznem gibanju in kolektivnih pogodbah. — Pokrajinska delavska zveza, Oddelke industrijskih delojemalcev.

Kriminalni oddelke tukajšnje Kvesture je zaplenil v zadnjem času pri raznih tatovih itd. sledeče predmete: 2 uri budilnik, 1 elek. likalnik, 1 elek. kuhalnik, 4 kovčge iz imitacije, 2 aktovki, 1 moška spalna srajca IB, 1 temno-siv suknjič, 1 temno rjavo obleko, 1 rjav dež-ni plašč, 2 para nizkih moških čevljev in še več drugih enakovrednih. Za ogled blaga naj se stranke zgledajo od 9 do 12 ali od 16 do 18 v sobi štev. 20, na ljubljanski Kvesturi.

Revna družina s sedmimi šoloobveznimi otroki lepo prosi kakršne koli podpore v hrani ali denarju. — Darove na upravo »Slovenca«, kjer je tudi naslov družine.

COMM. ALFONSO CAMAGNA

Casa fondata nel 1900
Commissioni - Espor-tazioni Rappresen-tanze - Depositi - Tra-sporti - Assicurazioni
Ustanovljeno l. 1900
Poverništva - Izvoz-ništva Zastopstva - Skladišča Prevoz-ništva Zavarovanja
NAPOLI - Via Arte della Lana 10

Ljubljansko gledališče

Drama:

Sobota, 20. junija ob 17.30: »Kralj na Betajno-via. Pričv v letošnji sezoni. Red premierski.
Nedelja, 21. junija ob 17: »Romeo in Julija«. Izven. Znižane cene od 12 tir navzdol.
Ponedeljek, 22. junija: Zaprto.

Opera:

24 lir navzdol.
Sobota, 20. junija ob 16.30: »Carmen«. Red A. Gostovanje Elze Karlovčeve.
Nedelja, 21. junija ob 15: »La Boheme«. Izven. Gostovanje Zlate Gjurgjenčeve. Cene od 24 lir navzdol.
Ponedeljek, 22. junija: zaprto.

Novo mesto

Ustanovitev občinskega sindikata delojemalcev gradbene stroke v Novem mestu. Na ustanovni skupščini dne 14. junija t. l., ki se je vršila v Novem mestu, je bil ustanovljen sindikat delojemalcev gradbene stroke za novomeško okrožje. V smislu sklepov skupščine posluje tajništvo sindikata vsako nedeljo od 10—12 dopoldne za članstvo sindikata na sedežu okrajnega namestitve-nega urada.

MASSAIE RURALI FILATE VOI STESSE LANA, LINO, CANAPA KMEČKE GOSPODINJE PREDITE SAME VOLNO, LAN, KONOPLJO

LA „FILATRICE MANIDIFATA“
mette chiunque in grado di filare e ritorcere con la massima facilità; lana, lino, canapa. Costruita in legno greggio, robusta, movimento a pedale velocissimo, doppio supporto del volano. Si vende completa di 3 rocchetti, un uncinetto e istruzioni per l'uso.
Completa franco Milano Lire 110.—
Per spedizioni aggiungere L. 25.— per spese postali ed imballaggio.

KOLOVRAT „MANI DI FATA“
omogča vsakomur brez vsake težkote prestiti in sukati niti iz volne, lanu in konoplje. Zgrajen iz surovega lesa, zelo močan, pogon na nogo, dvojno opt vitelj. Prodaja se kompleten s tremi motki, eno kvačko in navodilom za uporabo.
Kompleten franco Milano Lire 110.—
Za pošiljko je dodati Lire 25.— za poštne stroške in zavojnino.

EREDI CANETTA - MILANO
VIA CARLO ALBERTO 22

V. HEISER

24

Zdravnik gre s križem svet

Na pogled ni bilo nič nenavadnega, vendar pa sem prosil, naj mi prinesejo krožnik. Ko sem škatlo izpraznil, se mi je zdelo, da je malo marmelade v primeri z velikostjo posode. In res! Po natančnejšem pregledu sem dognal, da je v njej dvojno dno. Tedaj sem dal odpreti vseh 48 škatel, a le v štirih smo našli opij. Nadaljnja preiskava v več tisočih tega tovara je dokazala, da so Kitajci po matematičnem verjetnostnem računu glede možnosti odkritja vzeli za razmerje eno škatlo z opijem na dvanajst praznih.

A lotili so se še bolj premetenih sleparij, ki jih je bilo težko odkriti. Ker je bilo navzlic znatnemu številu kokoši, ki so breskale po filipinskih dvoriščih, razmeroma malo jajec, so jih v velikih množinah uvažali s Kitajske. — Priljubljena sleparija med skrivnimi prekupčevalci opija je bila ta, da so zapicili v jajca iglo podkožne brizgalke, izsesali ves beljak in nato votlino napolnili z opijem. Če je bila luknjica skrbno zadelana, je bilo prepovedano vsebino moči odkriti le tako, da si strl vsa jajca. Na tisoče tucatov jajec je prišlo iz Hongkonga vsak torek in nekaj časa so jih carinski urad-

niki tolkli cele kupe. Seveda pa ni bilo mogoče odpirati vse škatle in potolči vsa jajca, ki so prišla skozi carinsko mejo. Zato ni dvoma, da se je mnogo opija vtihotapilo, čeprav so bili nadzorniki stalno na straži. Dejstvo je tudi, da se je Kitajcem posrečilo vtihotapiti pod našimi nosovi velike zaloge zelja in solate, ki so jih prodajali v svojih mestnih okrajih. Nekoč smo v zaboju, v katerem naj bi po napisu bili čevlji, našli pod plastjo obutve in copat, prepovedano zelenjavo.

Ko sem l. 1908. odhajal na počitnice v Ameriko, sem šel še prej pozdravit generalnega guvernerja Smitha. »Škoda, da ne boste tukaj, ko bomo napravili velik kres z opijem,« mi je dejal. »To bo napravilo ogromen vtis na Kitajce, kaj pravite?«

Razložil sem mu, da po moji sodbi ne bomo dosegli s svojim plemenitim npravnim sklepom, da bomo sezgali zaplenjeni opij, prav nobenega vtisa pri Kitajcih, ki bodo gotovo mislili, da je vse skupaj veljavna sleparija, ker se jim bo zdelo nemogoče, da bi mi uničevali toliko te dragocene robe. — Svoje mnenje sem podprl z izkušnjo, ki sem si jo pridobil, ko sem na zahtevo vlade nekoč odpotoval na Kitaj-

ske, da bi tamkaj opravil neko diplomatsko odposlanstvo. Komaj sem dospel tjakaj, mi je ena od dveh strank, ki sta bili v sporu, ponudila 50.000 dolarjev, da bi razsodil v njen prid. Na ponudbo se nisem prav nič oziral, a ko sem pošteno razsodil, je bila moja zaključna sodba ravno v korist stranke, ki me je hotela podkupiti.

Kmalu potem, ko sem se vrnil v Manilo, so me jeli oblegati Kitajci, ki so me prosili nasvetov. Prihajali so v moj urad ob vsaki uri in me vprašali za sodbo v najrazličnejših stvarih: ali se naj oženijo, če je neka obleka dobra, ali naj kupujejo še več zemlje... Nisem mogel zvedeti, zakaj so to delali. Nato pa je nekega dne prišel k meni Kitajec, ki se je rodil v Ameriki in je boljše razumel ter govoril angleško kakor njegovi rojaki.

Zakaj so vaši rojaki začeli prihajati k meni? Prej tega niso nikdar delali,« sem mu dejal.

Sodijo, da ste zelo moder mož,« je odgovoril.

»Bedarija! Kaj je pravi vzrok?« Odlašal je in nekaj momljal, nazadnje pa je prišel z resnico na dan: »Vsi vemo, da so vam na Kitajskem ponudili 50.000 dolarjev, da bi spor razsodili tako, kakor ste ga razsodili. Vemo pa tudi, da ponudbe niste sprejeli, tako da so vam gotovo ponudili še večjo vsoto. Preiskovali smo vaš bančni račun, stikali po vseh skrivališčih, a nikjer ni nobene sledi po tej vsoti. Kdor pa zna tako spretno skri-

vati toliko denarja, mora biti goovo modrijan.«

»To je pravi primer, ki odkriva kitajsko miselnost,« sem rekel generalnemu guvernerju. »Nikdar ne bodo verjeli, da ste zažgali toliko opija. Dejali bodo, da ste namesto opija imeli sladkorno usedlino, dobiček pa da ste vtaknili v žep.«

»Kaj bi torej vi predlagali?« »Poslal bi ga v Ameriko, da bi iz tega opija napravili zdravila, ki bi jih lahko rabili za siromake po naših bolnišniških postajah.«

Sprejel je moj predlog in poslej smo v zdravstvenem uradu imeli dovolj veliko zalogo tega mamila za leta in leta.

Pod upravo guvernerja Harrisona je »Zdravstveni urad« skoraj docela izgubil svoj sloves, tudi v listu »Philippine Science Journal« so bili objavljene čisto neznansveni članki, tako da je prišel ob svoj dober strokovni glas.

Tudi zdravstveni urad je močno trpel zaradi upravne spremembe, a po nekem čudnem naključju je ravno guverner Harrison bil tisti, ki je uveljavil enega najbolj smelih zakonov na zdravstvenem področju. Jaz sem bil z njim zmeraj v pravih priateljskih odnosih. Nemara sem se mu zdel dober svetovalec, ker sem že imel toliko upravnega dela za seboj. Često sem z njim kosil v Malacananu, potem pa sva šla skupaj v mesto.

Nekega dne je Harrison slučajno

opazil na zidu lepak, ki je veličal odlike nekega lekarniškega izdelka slabe veljave. Pokazal je nanj in mi rekel: »Mar se vam ne zdi ta stvar obsodbe vredna,«

»Prava sramota je,« sem odgovoril. »Toliko siromakov je, ki trošijo svoje borbne prihranke na ničvredne leke, ki so zelo dragi in se jih človek navadi tako, da ne more več biti brez njih. Tu na Filipinih je ljudstvo lahkoverno in takoj sprejme kakršno koli zdravilo, ki ga prikazujejo s hrupnimi razglasi kot lek zoper vse bolezni; zato pa so se »specialitete« tako bobotno razrastle.«

»Če je tako, zakaj ne bi tega odpravili?«

»Vaše vprašanje me preseneča. V pogodbah dnevnikov je tako imenovani reči odstavek, in v dobro veste po izkušnji v kongresu v Ameriki, da ni mogoče najti učinkovitega ukrepa proti koristim izdelovalcev takih lekov, ker so premočnejši.«

»Bodi kakor koli, napravite mi zakonski osnutek, pa mi ga prinesite jutri zjutraj.«

»A do tega je le še štiri in dvajset ur! Tega dela ne bo mogoče opraviti v tako kratkem času.«

»Stvar mi je nujna. Torej jutri!«

Vso noč sem bil pokonci in na svojem pisalnem stroju klepal osnutek; tu sem nekaj črtal, tam spet popravljal in dodajal tako da sem s težavo spravil nekaj spodobnega skupaj.